

el cartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 142 / Olot, abril 2022

Coordinació: Xavier Puigvert • Edició: Ajuntament d'Olot - Cultura i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / EL CANT DE LA SIBIL·LA DE SANT ANDREU DEL TORN (S. XIV)

El propòsit d'aquest article és reivindicar la possible execució i posada en escena, sigui on sigui, pels volts de Nadal de 2022 (encara hi som a temps!), amb un cerimonial senzill però efectiu, una versió catalana del segle XIV del cant de la Sibil·la, que pertanyia a la parròquia de Sant Andreu del Torn, al municipi de Sant Ferriol. És el text més antic de Catalunya. Tenim aquest tresor prou oblidat! Aquest Nadal de 2021 vaig aconseguir, després d'anys i anys de trucar a moltes portes –també amb amicals complicitats, cal dir-ho tot–, que s'escenifiqués a la catedral de Girona, que conserva un text gironí de la Sibil·la, editat en un llibre litúrgic del segle XVI. Feia més de cinc-cents anys que no hi ressonava. A veure si entre tots ho podem fer possible! Recordo que, gràcies a aquesta tradició interpretativa que a Mallorca i l'Alguer gairebé no s'ha interromput mai, el cant de la Sibil·la fou declarat Patrimoni Immaterial de la Humanitat per l'UNESCO el 16 de desembre de 2010.

El cant donava veu a la Sibil·la, una profetessa i sacerdotessa de l'antiga Grècia que anunciava el judici final, un tema present a totes les èpoques i cultures. Que aquest personatge pagà pervisqués infiltrat a les esglésies de Palma de Mallorca, Barcelona, la Seu d'Urgell, Lleida, Tortosa, València, Girona, etc., és interessant. El Concili de Trento el va prohibir, però la tradició de l'oralitat era més forta. A partir del segle XIII, els versos del *Iudicii signum* llatins es començaren a traduir a les

llengües vulgars. En català en posseïm, a més del text del Torn, un testimoni barceloní de 1415; dos de Vic (s. XV i XVI); un de Sant Iscle d'Empordà; un de gironí (s. XVI) i pocs més. Les referències arxivístiques de com s'executa són molt més nombroses.

El text fou descobert l'any 1946 per mossèn Lluís G. Constans i Serrats (Banyoles, 1901-1955), eclesiàstic i escriptor. Va trobar-lo en una visita que va fer a la parròquia del Torn. L'any 1948 el va publicar als *Cuadernos del Centro de Estudios Comarcales de Bañolas*. La versió del Torn conté 15 estrofes, en versos de vuit síl·labes (noves rimades), a dues columnes. Cada quatre versos conserva el refrany que cantava un cor. Està relacionat amb una versió occitana, en la qual ara no entrarem. El pergami, partit en dues meitats, com ha passat tantes vegades, servia cosit de tapes a un manuscrit de la confraria de Sant Andreu i Sant Nicolau d'aquest llogaret. Els confreres, en aquest text, es comprometien, en cas de mort d'un confrere, a cantar-li les absoltes, a fer-li l'ofici de Difunts. Després d'aquesta confessió, hi figura el cant de la Sibil·la que es cantava en aquest cerimonial. La Sibil·la, en altres moments, era també una representació nadalenca, a les maitines de Nadal, i també se situava en l'ofici nocturn del Dissabte Sant. En tots els casos anunciava, però, la fi del món. Actualment, el manuscrit del Torn ha desaparegut o s'ha extraviat. Mossèn Constans va fer una fotografia del pergami, no gaire aconseguida, per la qual veiem que

el document original es trobava en mal estat. La conservació deficient en dificulta la correcta interpretació. Caldria regirar la parròquia del Collell, de Mieres i del Torn per retrobar-lo.

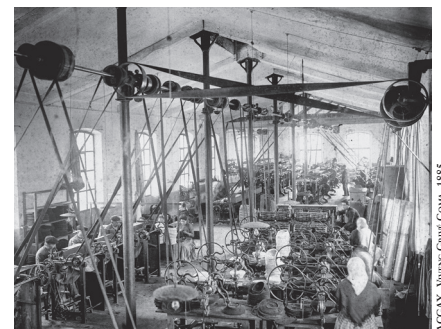
El text de Sant Andreu del Torn conserva una versió que presenta certes particularitats, que ens ha pervingut sense notació musical. Per executar-lo, buscaríem la melodia d'una altra Sibil·la, amb un cor i un solista. Qui vulgui acostar-se a aquest món, pot escoltar, per exemple, la gravació *El Cant de la Sibil·la a la Catedral de Barcelona* (Columna, 2013) pel Cor de Cambra Francesc Valls. Caldria posar en solfa, mai més ben dit, el nostre patrimoni històric i musical, tornar a sentir aquesta bella composició en viu i en directe. Crec que a molts ens agradaria recuperar una tradició medieval, veure com sobreviu i es revifa, i s'adapta al segle XXI, entre terrors diversos. Amb la pandèmia tornen a ressonar les trompetes de l'Apocalipsi. Una de les cobles del text que cantava un noiet o un canonge de veu prima que feia de solista, vestit per a l'ocasió amb toca i espasa, feia: "Al yorn.... Ans del iusivi [judici] tot evant [...] parrà [apareixerà] un seyal molt gran; / la terra gitarà suor – e tremirà de gran paor". La frase ve a dir: "El dia del judici es veurà qui ha fet servei". Que la Sibil·la anés amb l'espasa alçada significava que podia lluitar contra les forces obscures, els enemics de Crist, i tallar-nos el fil del temps a tu, a mi, a tots nosaltres, estimats lectors.

PEP VILA

ANIVERSARI / 150 ANYS DE LA FÀBRICA TÈXIL CAN SACREST

El 23 d'abril de 1872 entrava a l'Ajuntament d'Olot la sol·licitud de Ramon Sacrest Illa (Olot, 1815-1889) per aixecar una gran fàbrica tèxtil a tocar de la muralla urbana, en el sector de la ronda de Sant Bernat. L'operació suposava el trasllat d'una empresa tèxtil establerta al mas Biatriu, vora el passeig de Sant Roc, que havia estat fundada per una família de sastres vinguts de Sant Esteve d'en Bas.

Can Sacrest va ser la seu d'una empresa capdavantera del tèxtil local durant bona part del segle XX. Als telers de la fàbrica, moguts per màquines de vapor, inicialment s'hi van elaborar boines de gran prestigi, però posteriorment va destacar en la confecció de sueters i pul·lòvers (*suets* i *pullòvers*, col·loquialment). Tancada el 1976, Can Sacrest acollirà en els propers anys la nova biblioteca central d'Olot.

MONOGRAFIES

Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, núm. 32, Olot: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 2021, 476 p.

BOIX, Ferran,
42 hores, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 94 p.

CERAROLS, Rosa i NOGUÉ, Joan (eds.),
L'altre món rural. Reflexions i experiències de la nova ruralitat catalana, Manresa: Tigre de Paper, 2022, 350 p.
Conté textos d'Òscar Gussinyé, Erika Zarate i Isabel Banal.

COLOMER, Joel i SOLÀ, Xavier,
L'església parroquial de Sant Cristòfol de les Planes: del romànic al barroc (segles XI-XVIII), [les Planes d'Hostoles]: Culturània, 2022, 52 p.

La Vall d'en Bas i les Preses. Aiats-Puig-sacalm. Escala 1:15.000, Barcelona: Editorial Alpina, 2022.
Conté dos mapes 1:15.000 i un 1:10.000.

MANZANO, Miquel,
Salvador Dalí. Fotografia y delirio, Madrid: La Fábrica, 2021, 172 p.

MCCRAGH, Joan Ramon,
19 mujeres, Guillena (Sevilla): La Bohemia Creativa, 2022, 220 p.

PLANELLA, David i SEBASTIAN, Joel,
Unió Esportiva Olot. L'altre futbol, Olot: Unió Esportiva Olot, 2022, 199 p.

RIERA, Daniel,
The House of Xabier Corberó, Madrid: Apartamento Publishing, 2021, 224 p.

TEJADA, Laura,
L'ordre de les coses, Barcelona: Comanegra, 2022, 166 p.

ARTICLES

AGUSTÍ, Bibiana et al.,
"Elements de mesura i pes al castell de Rocabruna (Camprodon, Ripollès)", *Annals 2017-2019*, Ripoll: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, 2020 [2021], p. 115-134.

ARXIU COMARCAL DE LA GARROTXA,
"Bibliografia de la Garrotxa (octubre 2020-octubre 2021)", *Annals del Patronat...*, p. 447-467.

AYMAMÍ, Gener,
"Contribució al catàleg dels pous de gel a la Garrotxa", *Annals del Patronat...*, p. 189-204.

BALATEU, Joan,
"L'oratori de Salve Regina. La recuperació de l'oratori", *Santuari de la Mare de Déu del Mont. Butlletí Informatiu*, núm. 9, 2022, p. 7.

BARNADAS, Joan,
"In Memoriam: Josep Catà i Tur", *Annals del Patronat...*, p. [4-5].

BARNADAS, Joan,
"L'esquerra revolucionària a Olot durant la Segona República: els comunistes", *Annals del Patronat...*, p. 205-253.

BARTOLOMÉ, José Luis,
"El mite de Fedra a la literatura catalana", *Auriga. Revista de Divulgació i Debat del Món Clàssic*, núm. 110, febrer 2022, p. 13-19.

BASTONS, Carles,
"Docents gironins a l'Institut Jaume Balmes de Barcelona", *Revista de Girona*, núm. 331, març 2022, p. 40-45.
Conté nota biogràfica de Joan de Safont de Ferrer (Besalú, 1789-Barcelona, 1847).

BATALLA, Salvador,
"Record de la mort de Tomàs Costa", *Santuari de la Mare de Déu del Mont. Butlletí Informatiu*, núm. 9, 2022, p. 9.

BERDONCES, Xavi,
"Mostres d'una etnografia de gènere i alimentació a Sant Joan les Fonts (Girona) en l'actualitat", *An-*

nals del Patronat..., p. 335-361.

BOUZAS, Marc i FRIGOLA, Joan,
"Un fals omeya hallado en el antiguo camino de Besalú ¿Un testimonio de la conquista musulmana del territorio de Gerona?", *Miscelánea de Estudios Árabes y Hebraicos. Sección Árabe-Islam*, núm. 71, 2022, p. 35-50.

BROSA, Arnau; MARTÍNEZ, Núria; SORIANO, Biel; PICART, Sandra i MASÓ, Carlota,
"L'arqueologia a la Garrotxa: una història i estat de la qüestió", *Annals del Patronat...*, p. 11-48.

BUXÓ, Ramon,
"Ramon Buxó: pionero de la investigación arqueobotánica de semillas y frutos en la península ibérica", dins Margarita DÍAZ-ANDREU i Marta PORTILLO (coord.), *Arqueología e interdisciplinariedad. La microhistoria de una revolución en la arqueología española (1970-2020)*, Barcelona: Universitat de Barcelona, 2021, p. 39-45.

CARITAT, Antònia i FUMANAL, Miquel Àngel,
"El mas Caritat de Sant Cristòfor les Fonts (Olot): entre la història i la llegenda", *Annals del Patronat...*, p. 133-145.

CASACUBERTA, Margarida,
"Vides de gat, 3: Cat women in love", *L'Avenc*, núm. 488, març 2022, p. 12-15.

CASTANYER, Pere et al.,
"Passat, present i futur dels Cursos d'Arqueologia d'Empúries", dins *Els Cursos d'Arqueologia d'Empúries (1947-2021): 75 anys*, Barcelona: Museu d'Arqueologia de Catalunya-Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 2021, p. 17-35.

CASTAÑER, Margarida et al.,
"Aplicació d'eines SIG en l'anàlisi dels canvis ambientals a la plana de l'Empordà (1987-2017)", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, núm. 52, 2021, p. 157-178.

CLARA, Josep,
"Joan Costa Viñas (Mieres, 1906-Girona, 1981), un capellà bru i un docent pintoresc", *Annals del Pa-*

tronat..., p. 321-334.

CRUAÑAS, Miquel,
“Oratoris i camins”, *Santuari de la Mare de Déu del Mont. Butlletí Informatiu*, núm. 9, 2022, p. 6.

DORCA, Jordi,
“Les faves comptades de l’audiovisual en català”, *Revista de Girona*, núm. 331, març 2022, p. 27.

GÜELL, Carla,
“Governança comunitària: Participació i facilitació en els processos de transformació”, *Dossier Graó*, núm. 7, 2021, p. 87-88.

GUSSINYER, Òscar,
“La resiliència és un procés d’adaptació comunitària”, *Dossier Graó*, núm. 7, 2021, p. 114-118.

GUTIÉRREZ, Jesús M.,
“La Guerra Espanyola als pobles de la Vall d’en Bas (1936-1939)”, *Annals del Patronat...*, p. 255-319.

MERINO, Imma,
“El millor futbolista de tots els temps era argentí [*È stata la mano di Dio*, de Paolo Sorrentino / *Què veiem quan mirem cap al cel?*, d’Alexandre Koberidze]”, *L’Avenç*, núm. 488, març 2022, p. 64-68.

MONTURIOL, Antoni i PUJOLÀS, Magda,
“Fita, cartells d’una vida”, dins *Fita en cartell*, Girona: Fundació Fita, 2022, p. 7-19.

MUNTANYA, Marc August,
“Pastors a les muntanyes del nord-est just després del tractat del Pirineus (Camprodon, Vallespir, Conflent. 1610-1720)”, *Annals 2017-2019*, Ripoll: Centre d’Estudis Comarcals del Ripollès, 2020 [2021], p. 135-164.

MURLÀ, Josep,
“L’epidèmia de còlera morbo de 1885 a Capsec”, *Bisania. Publicació Anual del Municipi de la Vall de Bianya*, núm. 29, febrer 2022, p. 19-21.

OLIVERAS, Mònica,
“Paper Carlets durant la Guerra Civil”, *Annals del Patronat...*, p. 400-405.

ORTUÑO, María Eugenia,
“Un supuesto de aceptación tácita

de la herencia, en la obra *De pactis nuptialibus* de J. P. Fontanella (Coimbra, 2005)”, dins Justo GARCÍA (dir.) *Fundamentos romanísticos del Derecho contemporáneo. Tomo VIII. Derecho de sucesiones*, Madrid: Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado-Asociación Iberoamericana de Derecho Romano, 2021, p. 507-522 (=Tomo XI. *Tradición y recepción romanísticas*, p. 1659-1674).

PADRÓS, Joan Antoni,
“‘Atura companyó!’”, Domenjó de Bigorra i altres bandolers de la Garrotxa (segle XVI)”, *Annals del Patronat...*, p. 49-132.

PUIG, Isidro,
“Retablos y adornos para después de una guerra: los Escarpenter, una familia de escultores en la Lleida (la Cataluña) del siglo XVIII”, dins René J. PAYO et al. (ed.), *Vestir la arquitectura. XXII Congreso Nacional de Historia del Arte*, 2 vol., Burgos: Universidad de Burgos, 2019, I, p. 1037-1042.

PUIG, Miquel,
“Olot sota sobirania francesa: del juliol de 1719 al gener de 1720”, *Annals del Patronat...*, p. 147-188.

REIXACH, Albert,
“El govern municipal de Girona i Francesc Eiximenis: una ajuda pecuniària al menoret l’any 1374”, dins Sadurní MARTÍ i Xavier RENEDO (eds.), *Francesc Eiximenis. Vida, obra i transmissió*, Girona: Institut de Llengua i Cultura Catalanes-Universitat de Girona, 2021, p. 3-18 (Estudis sobre Francesc Eiximenis; 3).

XANCÓ, Lluís,
“La Torre”, *Revista de les Preses*, núm. 11, febrer 2022, p. 29.

TEXTOS ELECTRÒNICS

VILA, Josep et al.,
“How do the surrounding areas of national parks work in the context of landscape fragmentation? A case study of 159 protected areas selected in 11 EU countries”, *Land Use Policy*, núm. 113, febrer 2022. Disponible a: <<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2021.105910>>

BREVIARI

L’Arxiu Comarcal de la Garrotxa recupera la sèrie d’itineraris guiats per la ciutat d’Olot. El dissabte 2 d’abril tindrà lloc la dinovena edició dels **Itineraris Personals**, en aquesta ocasió a càrrec d’Esteve Planella Coll (Olot, 1945), membre actiu del món associatiu local, que ens guiarà pel barri del Tura, on va viure fins als vint-i-cinc anys. Planella farà un recorregut per diversos carrers de la Vila Vella (carrer dels Valls Nous, carrer de la Proa, carrer de Santa Magdalena, carrer de l’Aigua), per conèixer la vida que hi havia hagut. L’itinerari començarà a l’espai de Can Sau, al costat del santuari del Tura, a les 11 del matí.

...

A partir de l’11 d’abril i fins al 31 de maig, la Sala d’actes de l’Arxiu Comarcal de la Garrotxa acollirà l’exposició “La plaça de Braus d’Olot. Transcendència i transformació”. S’hi presenten les maquetes dels projectes sobre la reconversió d’**usos de la plaça de Braus** d’Olot fetes per alumnes del Taller de projectes sobre equipaments i espai públic de l’Escola Tècnica Superior d’Arquitectura del Vallès (ETSAV), de la Universitat Politècnica de Catalunya, sota la direcció del doctor arquitecte Joan Curós Vilà (les Preses, 1965). Cada projecte ofereix una proposta innovadora de reconversió de l’espai al voltant de l’edifici taurí –aixecat el 1859, declarat Bé Cultural d’Interès Local (BCIL) el 2003 i subjecte a una protecció parcial que inclou el volum i les façanes–, que juga un paper de fita urbana al capdamunt del puig del Roser, tot i la complexitat de la seva relació amb la resta de la trama de la ciutat.

...

El nou Espai Cràter, el centre expositiu dels volcans, el paisatge i la societat del camp volcànic de la Garrotxa, acaba de publicar una **guia d’activitats educatives** per a totes les edats. Amb aquesta eina –disponible a <https://espaicrater.com/activitats-educatives/>–, el centre ofereix diversos tallers integradors, adaptats als diferents nivells educatius i pensats per despertar l’esperit científic i de recerca en l’alumnat.

DEL DINOU AL VINT-I-U / MUSEUS DE GENERACIÓ ESPONTÀNIA, O NO?

JOAN BARNADAS (joan.barnadas@gmail.com)

L'escassa implantació social dels partits polítics ha deixat la gestió política en mans del funcionariat. Ja sigui per activa, fent-se polítics, o per passiva, fent de polítics des del seu lloc tècnic. L'hilarant Humphrey, de la sèrie televisiva britànica *Sí, Ministre / Sí, Primer Ministre*, n'és el paradigma. Però, malgrat la percepció que puguin tenir els funcionaris de la feina que fan i del seu poder, la realitat és que les decisions importants només les poden prendre els polítics i els directors nomenats per aquests polítics. Es dona la casualitat que la decisió de crear el Casal dels Volcans d'Olot, que avui enterrem després d'anys de deixadesa, es va prendre just quan jo acabava de sortir de la universitat i mirava de trobar feina. Em vaig assabentar que el Parc Natural buscava algú i, atès que coneixia personalment qui n'era el director, vaig anar a visitar-lo a l'Ajuntament, on tenia el despatx. El Parc buscava un conservador per al futur museu dels volcans, però l'escàs pressupost de què disposaven només permetia oferir un contracte d'inserció laboral de l'INEM, molt mal pagat i amb data de caducitat, que tenia com a requeriment principal estar apuntat a l'atur i com a criteri de selecció, la situació socioeconòmica dels candidats i les seves famílies. Aquell dia no vaig trobar la feina que buscava, però vaig tenir l'oportunitat de conèixer bé el projecte del Casal dels Volcans. I, com no podia ser d'altra manera, el Casal i el seu museu eren promoguts pel director del Parc Natural, Josep M. Mallarach; el projecte elaborat l'havia aprovat i el finançava la Junta del Parc Natural i tenia el suport entusiasta de l'Ajuntament d'Olot, que li cediria la Torre Castanys. Justament, els grans oblidats, en el panegíric del seu enterrament.

Els Museus d'Olot tenen un altre gran oblidat: l'alcalde Nonet Escubós, promotor del primer museu i de la primera biblioteca que va tenir Olot. A principis dels anys noranta del segle XIX, la premsa va informar que "existe el propósito por parte del señor Alcalde del Ayuntamiento de la importante villa de Olot, de proponer la creación de un Museo Arqueológico en dicha población, en el cual se custodiaran los ejemplares del arte antiguo catalán que han podido salvarse y que se conservan poco menos que ignorados, en la alta montaña de aquella región". Però, talment com passa ara, la proposta immediatament va crear controvèrsia. El setmanari catalanista *L'Olotí*, que no era afí políticament a l'alcalde, es va preguntar de seguida per què el museu havia de ser arqueològic i no artístic o d'història natural o d'indústria. També va posar en qüestió que l'Ajuntament pogués garantir la conservació i la seguretat dels objectes que li donessin els ciutadans. Tot i la polèmica, mentre Escubós va ocupar l'alcaldia, el projecte va anar avançant i va arribar a fixar la seu del museu a l'Hospici. Però quan va deixar el càrrec, el projecte va quedar encallat. Una dècada després, el 1904, quan Escubós va recuperar la vara, el museu es va fer realitat. Va nomenar una junta, presidida per l'alcalde i formada per dos regidors, Manuel Fontanella i Lluís Mir; l'arquitecte municipal, Alfred Paluzie; el director de l'Escola de Belles Arts, Josep Berga, i cinc veïns cooptats pels anteriors. Nomenaren Josep Saderra conservador del museu, Eveli Barnadas bibliotecari, Joaquim de Trinchèria tresorer i Eduard Bassols secretari. Completava el grup l'estudiós i col·leccionista mossèn Josep Gelabert. Aquests són els pares del museu.

UN TOC AMB EL PEHOC / CAMINS DE MEMÒRIA I DE DIGNITAT

El treball de recuperació de les rutes del maquis a la Garrotxa avança a bon ritme. L'Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya, amb seu a Olot, i amb el suport incondicional del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, la Diputació de Girona i el Memorial Democràtic, està instal·lant plafons memorials a diferents poblacions de la comarca, també al Ripollès. De moment ja està senyalitzada la ruta Jové-Gros, que unia Prats de Molló amb Manlleu, mitjançant senyals a Molló, Camprodon, la Vall de Bianya i la Vall d'en Bas.

Aquest any 2022 s'impulsarà la ruta dedicada al guia Josep Boada, que era fill de les Planes d'Hostoles, com han revelat les darreres investigacions. Aquesta ruta unia la Menera (Vallespir, actualment França) amb Cantonigròs (Osona), i per això es col·locaran plafons memorials a les Planes d'Hostoles, Sant Esteve de Llémena, Santa Pau, Castellfollit de la Roca, Montagut i Oix. La tasca de recuperació del record del maquis té com a objectiu senyalitzar i dinamitzar els espais de memòria comarcals i vincular-los a un oci excursionista i un turisme de proximitat que apreciïn i els faci prendre consciència de la història recent del país. Per tant, l'element ètic i pedagògic és central en aquesta proposta senderista. En aquest sentit, la recuperació de les figures dels guies, com Josep Gros o Josep Boada, és també una tasca de gran importància, ja que sense aquests personatges,

bons coneixedors del territori i dels camins que el travessen, haurien estat impossibles les infiltracions clandestines i la lluita de resistència que es va lliurar tant a Catalunya com a moltes altres zones de la península Ibèrica.

Darrerament, l'emblemàtica Editorial Alpina, amb el suport del GECA d'en Bas, ha inclòs la senyalització de la ruta del maquis que travessa aquestes contrades en el nou mapa dedicat a la Vall d'en Bas i les Preses. Aquest detall pot semblar poc rellevant, però és un exemple paradigmàtic de la importància de la implicació d'institucions, empreses, entitats socials i culturals, centres educatius i persones particulars en la recuperació de la memòria. Recuperar la memòria no pot ser només tasca d'historiadors o d'entitats memorialistes, sinó que esdevé un deure moral de totes i tots, a la qual no podem ni volem renunciar.

El passat vinculat a la República, la guerra i el règim franquista necessita encara un treball de recuperació històrica i de difusió per prendre consciència d'uns temps de grans lluites i esperances, però també de silenci i mort. Des del PEHOC i la seva secció d'Història Contemporània ens prenem seriosament aquest compromís ètic i cívic, i és per això que donem suport total a aquestes iniciatives.

RAÛL VALLS
PEHOC

Aquestes darreres setmanes es parla del Pacte Nacional per la Llengua impulsat per la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat amb l'objectiu de fer-ne una llengua apta d'ús habitual per a tothom. Aquest mes volem reflexionar sobre les campanyes que s'han fet per promoure el català des dels anys 80 fins ara i de cap a on hauria d'anar una nova possible campanya per fomentar l'ús social del català.

De fet, la paraula clau de tota aquesta reflexió és aquesta: ús. És cert, i aquesta dada no és gens menyspreable, que el nivell de coneixement arriba a xifres altes, si comparem aquestes dades amb les d'èpoques anteriors. Segons l'EUL (Enquesta d'usos lingüístics de l'any 2018, elaborada per la Secretaria de Política Lingüística), un 81,2% de la població manifesta que sap parlar català, una xifra que el 1986 era del 68,3%. Les causes d'aquest augment són clares: l'escolarització en català, els mitjans de comunicació, l'accés a la cultura, etc. Ara bé, de tots és sabut que aquest augment del coneixement no és equiparable a l'ús. Les mateixes dades de l'EUL diuen que només el 36,1% declara que té el català com a llengua habitual. Això és el que ha dut a parlar d'"emergència lingüística" a certs organismes i a fer que la llengua tornés a aparèixer a la palestra amb aquesta patina apocalíptica que ja li és habitual.

Si fem un repàs històric de les campanyes que han volgut promocionar l'ús de la llengua des dels anys 80, veurem que la majoria han fet èmfasi en l'ús (excepte la primera, la de l'estimada Norma, que posava el focus en l'aprenentatge escrit del català), i sobretot en el fet de no canviar de llengua davant de nous parlants. Sembla una qüestió actual, però el malentès canvi de llengua "per cortesia" ja cueja en aquestes campanyes i eslògans: "El català, cosa de tots" (1982), "Depèn de vostè" (1987), "Dona corda al català" (2005), "Tu ets mestre" (2003) o "Encomana el català" (2009). A banda d'aquestes, hi han hagut campanyes que promouien l'ús en determinades àrees, com "El català sobre rodes" (1990), o d'altres que donaven a conèixer drets lingüístics de la comunitat catalanoparlant, com "Justícia en català" (1990).

ELS NOMS DE LA TERRA / BATET ESCOLAT

XAVIER PUIGVERT I GURT

En uns temps com els actuals, de defensa aferrissada dels límits municipals entre territoris veïns, sorprèn que el municipi de Batet de la Serra s'incorporés voluntàriament al d'Olot, ara fa cinquanta anys. I no ens hauria de sorprendre tant: aquella integració va facilitar als 400 nous olotins un accés directe a serveis públics fins aquell dia impensables. Crec que la millora més important, amb diferència, va ser el proveïment d'aigua corrent.

L'altiplà de Batet està format per colades de lava i dipòsits piroclàstics molt permeables, que no poden retenir una aigua de pluja que sempre hi ha caigut en abundància. Tanta porositat fa que l'aigua s'escoli sota terra i que ragi molt avall, lluny d'on es concentra el gruix de masies. I això suposa un problema greu quan les precipitacions no arriben a l'hora. Per aquesta raó, al llarg de la història no s'hi han pogut fer dipòsits d'una certa entitat per retenir el líquid, ni edificar-hi molins hidràulics o estabular-hi un nombre important de bèsties. Tanta sequedat, com era d'esperar, es reflecteix d'una manera clamorosa en la toponímia antiga del terme: segurament és un dels pocs indrets de la Garrotxa on *riu* i els seus derivats no s'hi han emprat mai de la vida. *Torrent*, sí; però només per assenyalar en quina

Per un altre costat, tenim tota una altra sèrie de campanyes promogudes no des de les institucions governamentals, sinó des d'entitats o associacions com Òmnium Cultural, o, més recentment, Plataforma per la llengua.

Ara bé, cap on hauria d'anar una nova campanya? A qui hauria d'anar adreçada? La resposta a aquestes preguntes és àmplia i diversa. En primer lloc, hauria de continuar posant en primer pla l'actitud del no canvi lingüístic, és a dir, hauria de promoure que els parlants habituals de català no canviessin de llengua davant d'un interlocutor que l'entén, però que no el parla. En aquest sentit, caldria recuperar l'essència de campanyes com "Tu ets mestre" o "Encomana el català!". Actualment, trobem a les xarxes el compte de Twitter @Mantinc el català (amb 14.439 seguidors) i @NoEmCanviïslaLlengua (amb 17.327), i són molts els tuïtaires que expliquen que han deixat de canviar de llengua i que són conscients que aquest canvi perjudica el català. En segon lloc, és urgent que la nova campanya s'adrexi sobretot a un públic jove, perquè són els qui representen el futur de la llengua. En aquest sentit, tant hauria de poder empoderar els parlants habituals del català com hauria d'esborrar la concepció de llengua poc moderna o anquilosada, vinculada únicament a l'ensenyament, que té per a alguns parlants que habitualment no el fan servir. Ara bé, programes com *Eufòria*, que TV3 ha estrenat fa poc, són mil vegades més efectius que una campanya institucional. Aquesta línia hauria de continuar a la televisió (amb més programació per als joves) i a les xarxes. Per acabar, la campanya que ens fa falta hauria de donar una imatge divertida, engrescadora i col·loquial, per mostrar que el català és una llengua apta i útil per al dia a dia, en les comunicacions més formals, però també en les converses quotidianes i informals.

Més enllà, però, de la ficció que hem fet en aquest article sobre una possible campanya de promoció del català, el que és interessant és reflexionar sobre quina és la imatge que volem donar del català perquè més gent el parli de manera habitual. Enraonem-ho!

direcció circulaven ràpidament els excessos sobtats d'aigua cap a pobles veïns. En la documentació cadastral de 1716 només s'esmenten tres peces de terra, anomenades *la Bassa*, *lo Bassal* i *la Bassica*, com a tristos representants de les acumulacions d'or blau. Segurament, aquesta terna desglossava el col·lectiu *les Basses de Batet* que apareix en un document de 1528. I completa l'escarransit vocabulari aquífer local *la feixa del Pou*, en terres del desaparegut mas Roure, que encara posa més endins el dit a la nafra de la insuficiència. Aquest topònim, ara esvaït, deixava constància que els desesperats pagesos de Batet van contractar, l'any 1562, un poater occità establert a Olot, de nom Joan Duran, perquè fes un pou en el lloc de les Ginebroses, una zona propra al puig Astrol. Feia tant que no plovia que, deien, "se moren los roures de sequedat" i el bestiar patia i, per refrescar-lo, calia anar a omplir botes d'aigua a Font Faja –en el límit entre Batet i Olot– i altres surgències de la Cot i Santa Pau.

Ni les basses naturals ni el pou d'obra que ens evoquen els noms de la terra no van evitar la pertinaça manca d'aigua corrent a Batet. Només ho va aconseguir una connexió a la xarxa de subministrament urbana totalment mancada d'èpica hídrica.

APUNTS I REPUNTS NATURALS / LES PAPALLONES D'EN PAU

EMILI BASSOLS I ISAMAT

La mort recent de l'eclèctic, polifacètic i inclassificable Pau Riba i Romeva (Palma, 1948–Tiana, 2022) ha fet reviure una de les seves cançons més conegudes, “Noia de porcellana”, del seu doble àlbum *Dioptria* (1970). Per allò que diuen de la deformació professional, cada vegada que escolto aquesta cançó no puc evitar de pensar en les papallones blanques i en les papallones blaves, i en el paisatge nevat i el mar blau on el cantautor, respectivament, les ubica. Darrere l'original comparativa, hi podem trobar uns arguments biològics interessants que mereixen ser exposats, com l'encert en la selecció cromàtica que fa.

Efectivament, per una banda existeixen diverses espècies de papallones que presenten tonalitats blanques, la majoria de les quals estan integrades dins la família dels pièrids. A Catalunya hi ha vint-i-dues espècies de pièrids; a la Garrotxa, en tenim quinze. Segurament que la papallona blanca més coneguda, perquè vola a prop nostre, en horts i masies rurals, és la blanqueta de la col (*Pieris brassicae*). Molts dels pièrids són de terra baixa o de muntanya mitjana i només es poden veure unes poques espècies volar a cotes properes als 2.000 m, si bé, quan això passa, la neu ja fa setmanes que s'ha fos. I per altra banda tenim les “blavetes”, denominació popular que es dona a la família dels licènids, una de les famílies de papallones diürnes amb un nombre més alt d'espè-

cies. En concret, a Catalunya n'hi ha cinquanta, de les quals trenta-cinc han estat citades a la Garrotxa. Precisament, una de les singularitats dels membres d'aquesta família és el dimorfisme sexual. Els mascles presenten tonalitats blaves a l'anvers de les ales, mentre que les femelles són més aviat de colors marronosos. En aquesta família hi ha espècies molt interessants, com per exemple la formiguera gran (*Phengaris arion*), una espècie amenaçada i protegida que fou objecte d'estudi per part de Beth Cobo, guanyadora de l'edició del 2014 de la Beca Oriol de Bolòs de Ciències Naturals que atorga l'Ajuntament d'Olot. Així doncs, la dificultat de veure papallones blaves damunt la mar es compliria al cent per cent en el cas que l'individu en qüestió fos un mascle, perquè les femelles, com que són marrons, oferirien una minsa esperança de ser vistes. O tampoc, perquè no és gens habitual veure papallones voleiant sobre les onades. Algunes famílies sí que tenen espècies migradores que es desplacen arran de la costa, però aquest comportament no és gens habitual entre els petits licènids. Hem de tenir present que la principal finalitat de les papallones és aparellar-se i, tot seguit, posar els ous damunt la seva planta nutrícia. Per tant, en general, no s'allunyen gaire de la zona on saben que creix la planta que els ha de garantir la descendència. A més, també és difícil veure-les, tant sobre la neu com damunt del mar, per la senzilla raó que les papallones necessiten aliment i això vol dir poder visitar sovint les flors per llibar el nèctar que els proporciona prou vitalitat per completar aquesta part del cicle biològic.

La interpretació més immediata de la comparativa que fa Pau Riba en la seva cançó és atribuir la dificultat de veure les papallones perquè forma i fons coincideixen. Però a aquesta invisibilitat cromàtica també cal afegir-hi la improbabilitat que hi siguin per raons d'ordre biològic. No és d'estranyar, doncs, que Riba tingués serioses dificultats per trobar una ànima i una força en el parlar en la *Noia de porcellana*. Ara sabem com n'és de difícil! Tanmateix, amb una eternitat per davant, amb la seva fantàstica creativitat i amb un gir de guió inesperat, qui ho sap? Potser ho aconseguirà...

DIBUIXOS AMB EL COMPONEDOR / EN JOSEP I LES VOLTES

DOMÈNEC MOLI

De cognom, en Josep es deia Aulinas, però una galeria li va canviar el nom i se'l coneixia per en Josep de les Voltes. Ho recordava cinquanta-dos anys més tard, precisament el dia de Sant Josep, en aquella galeria en la qual més que celebrar, un grup d'amistats –no va faltar aquest faulista– plo-raven el final de la darrera sala comercial que ens quedava a la ciutat de les que van viure el boom plàstic dels anys setanta. La Fina –també era el seu sant–, la seva filla, era conscient que, en el moment en què abaixava definitivament la gelosia d'aquella sala d'art, estava tancant una època difícil d'oblidar. Una època en la qual la pintura i els pintors, les galeries i marxants, els compradors i admiradors assoliren el protagonisme. El mateix que ara tenen els cuiners i els restaurants, i que en el seu dia coneixerien altres col·lectius de la nostra societat, que, si es distingeix per alguna cosa, és per l'alternança constant de preferències. L'any setanta, la dictadura a Madrid i el feixisme al carrer, en Josep va decidir establir-se per ell, abandonar la seva feina en l'única galeria que obria tot l'any i inaugurar-ne una de nova al carreró de Sant Tomàs, en un local que es diferenciava per les voltes, imaginades per algun arquitecte per assentar-hi els pisos de

l'edifici. Va suportar la pressió que sobre ell, sobre els pintors olotins –que llavors eren pocs– i sobre el setmanari que depenia del règim del general Francisco va exercir l'amo de la galeria d'art de la qual havia eixit, un amo que, alhora, era dels qui tot sovint es posava la camisa blava i cantava el *caralsol*. En Josep era un home senzill, de la terra, de la gent que escriu la veritable història d'aquest nostre món. Les amenaces foren, com sempre, menys poderoses que l'estimació que sentien per ell pintors i escriptors. Des del setmanari de l'Església se'l va defensar i els pintors exposaren en la seva galeria, seguint l'exemple de Ramon Barnadas, que va ser qui va obrir el cicle d'exposicions individuals. Un cicle que ja no s'aturaria fins que aquell globus que s'inflà als anys setanta es desinflà i caigué en un pou del qual no pot sortir. És una història, aquesta del globus, que un dia algú haurà d'estudiar: per què es va enlairar i per què es va rebotar?

Ara i aquí, aquest faulista només pretén recordar aquell home que va donar un exemple de com es pot lluitar i guanyar, des de la llibertat, l'enemic més fort, i que ens va deixar, amb la mateixa discreció que va viure, un dia del mes de novembre del 2012.

JOSEP M. MUÑOZ

Un missatge de text al mòbil m'adverteix, lacònic, que "em sap greu dir-t'ho, però un dels llibres de *L'Avenç* ha estat donat de baixa a la Biblioteca Marià Vayreda, d'Olot. Es ven a 3 euros". El missatge, que m'envia un bon amic meu i de *L'Avenç*, inclou una fotografia, perquè vegi de quin llibre es tracta: *Homes com nosaltres (Un any a l'altiplà)*, d'Emilio Lussu. A Itàlia, *Un anno sull'Altipiano* és considerat el llibre per antonomàsia sobre la Primera Guerra Mundial. Va ser publicat, l'any 1938 i a l'exili, a París, per un escriptor i polític antifeixista sard, que va prendre part a la Primera Guerra Mundial, on va rebre diverses medalles al valor; a la Guerra Civil espanyola, on va defensar la legalitat republicana enfront dels militars revoltats, i a la Resistència italiana contra Mussolini. És a dir, un home travessat per l'experiència més traumàtica i alhora definitiva de l'Europa de la primera meitat del segle XX: la guerra.

La guerra, que ara ha tornat: no més al cap de vuit dies del whatsapp del meu amic, i desmentint que la irracionalitat de la guerra fos una cosa del segle passat, Putin començava la seva particular ocupació d'Ucraïna, cínicament definida com una "operació militar especial" pel Kremlin, que ha prohibit als mitjans russos de referir-se a la guerra pel seu nom. El llibre de Lussu, un testimoni de la vida dels soldats a les trinxeres i de com poden arribar a ser d'irracional la jerarquia i la disciplina dels militars, està escrit amb la sobrietat d'un report, lluny del pamflet. Potser per això mateix, per la seva capacitat de descriure l'absurditat, esdevé un eficaç al·legat contra la guerra. L'any 1970, Francesco Rosi en va fer una pel·lícula que va titular *Uomini contro*, un títol que va inspirar en part el de la nostra edició catalana i que subratlla el plantejament humanista de l'autor: per què hem de matar els que hi ha a la trinxera oposada a la nostra, si són "homes com nosaltres?".

Per què se n'ha després, doncs, la Biblioteca d'Olot, si és un llibre que no ha perdut cap vigència (i que en aquests moments pren actualitat)? És fàcil intuir la resposta: perquè feia ics temps que cap lector no l'havia agafat, i cal fer espai per a llibres més nous o que tenen més demanda lectora. Això obre un debat que no sé fins a quin punt està plantejat, i que en qualsevol cas va molt més enllà d'una biblioteca

concreta, però que té a veure amb la funció mateixa de les biblioteques públiques, amb allò que han d'adquirir i amb allò que han de conservar. Fa poc, llegia al diari les declaracions d'un bibliotecari crític amb el sistema actual d'adquisicions, que deia: "Sembla que Catalunya sigui una única biblioteca perquè trobes els mateixos títols a tot arreu, caldria atorgar més autonomia de gestió." I afegia: "S'està anant molt pel carril, no s'arrisca gens, aviat podrà fer les compres un algoritme" (*La Vanguardia*, 14/3/22).

Aquesta, al meu parer, és una qüestió central: què han de comprar les biblioteques, estrictament allò que els 'demana' el públic? Com passa amb la televisió, tots sabem la trampa que hi ha darrere l'afirmació que es programa d'acord amb la 'demanda' del públic: de fet, ens serveixen allò que volen els programadors, que és exclusivament allò que pensen que vendrà, allò que creuen que el públic 'està esperant', allò que és majoritari. El resultat acaba sent una literatura (i una televisió) acrítica i adotzenada, sotmesa al cèlebre algoritme. Fa poc, també, llegia les declaracions d'un responsable de l'educació pública del país que venia a dir que la clau és ensenyar als alumnes només "allò que els interessa"! N'estan segurs? Qui decideix què és allò que els interessa, als adolescents? Si a això hi sumem l'onada puritana que vol eliminar de les biblioteques infantils el conte de *La caputxeta vermella*, perquè no "empodera" prou les criatures, caldrà convenir que el panorama que ens espera és desolador.

Naturalment, no estic defensant una política cultural elitista, orientada a alimentar només els saberuts, els refinats i els exquisits. Les biblioteques, en soc perfectament conscient i admirador, fan una feina extraordinària i tenen una funció social importantíssima –que comença sovint per coses tan elementals com oferir un espai per fer els deures que moltes criatures no tenen a casa. Però m'amoïna que es passin per alt dues qüestions: les biblioteques no haurien de tenir, també, un caràcter prescriptiu, i ser un lloc d'"instrucció"? O s'han de limitar a atendre la demanda? Això té molt a veure amb una qüestió concomitant, que és la seva funció patrimonial: aquesta és també una funció de les institucions públiques, preservar un llegat cultural, conservar els clàssics. Ara per

ara, el fet és que, mentre el llibre de Lussu és donat de baixa, la guerra a Ucraïna segueix.

BREVIARI

La Fundació Josep Irla acaba de publicar el llibre *Victor Torres. Una vida republicana*, escrit pel professor de la Universitat de Lleida i la Universitat Oberta de Catalunya Manel López Esteve. En l'obra s'esmenta un fet poc conegut en la trajectòria del polític Víctor Torres i Perenyà (Lleida, 1915-2011), diputat al Parlament de Catalunya per Esquerra Republicana de Catalunya durant la represa democràtica: el seu nomenament com a **comissari polític de la comandància d'Olot** de l'Exèrcit de l'Est en els darrers dies de la Guerra Civil a la Garrotxa. Pràcticament no va poder exercir el càrrec, perquè va arribar a Olot el 4 de febrer de 1939 i el dia 7 d'aquell mateix mes hi van entrar les tropes franquistes.

...

El propassat mes de març van acabar els treballs de digitalització dels deu números de la revista *Vitrina*, publicada amb una certa periodicitat a Olot entre 1985 i 1999. La publicació va ser creada pel Museu Comarcal de la Garrotxa per recollir els treballs de recerca en els camps de la història, la ciència i l'art en l'àmbit de la comarca. A partir del número 7, l'Arxiu Històric Comarcal d'Olot (l'antecedent de l'actual Arxiu Comarcal de la Garrotxa) va passar a coeditar la revista, amb la qual col·laborava des del primer número, i el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa es va sumar a les institucions públiques que li garantien la viabilitat. Els números ara digitalitzats estaran disponibles properament al web de l'Arxiu Comarcal.

...

Les Preses acollirà la primera **Fira del llibre local i conscient**, que tindrà lloc el 24 de setembre. Neix amb la voluntat de ser un referent en el panorama editorial i un punt de reflexió sobre la producció i el consum conscient de cultura i lectura. L'il·lustrador Valentí Gubianas (Navàs, 1969), veí de les Preses és el responsable de la imatge de la fira, escollida entre tres propostes.

JOAN TRESSERRAS

ACGAX. COL·LECCIÓ JOSEP M. DOU. CUMPS

He tingut sempre un pensament, molt personal i íntim, d'una mancaça irremeiable, d'una certa frustració: no he conegut cap dels meus dos avis. El patern morí pocs dies després del meu naixement i el matern, quan jo havia complert dos anys. Per contra, sí que he tingut la fortuna de poder conèixer molts anys amb les meves dues àvies. I molt curiosament, amb la paterna, l'àvia Magdalena: vaig néixer a casa seva i hi vaig conèixer fins que vaig aixecar el vol. El seu tarannà i la seva manera positiva de fer m'omplen el record d'enyorances agradables i agraïdes. Em plaurà parlar-ne un altre dia, però avui vull parlar del meu avi matern, en Francesc Dou i Tarrús.

Va venir al món a la Dou d'en Bas, en l'escalf d'una família molt arrelada a la vall, perquè els seus orígens se situen a principis del segle XIV, segons un minuciós i fidedigne arbre genealògic. Fou fadrister d'una germandat molt nombrosa: onze germans, tres nois i vuit noies, un nombre que avui dia ens pot semblar sorprenent, però que no ho era tant en la societat rural i patriarcal de l'època. Una època en la qual també era tradicional enviar els fadristerns a estudiar al seminari diocesà de Girona, amb la intenció que qui tenia vocació la pogués seguir i que qui no en tenia obtingués uns coneixements que segur, deien, no li farien cap mal. El meu avi Francesc i el seu germà Ramon eren al seminari quan s'inicià la darrera carlinada, l'any 1872. Entre altres motius,

aquella guerra civil fou una reacció a la Revolució de Setembre, coneguda com la Gloriosa, tan obertament anticlerical que provocà que la jovenalla seminarista deixés les aules i es llançés a les muntanyes amb la boina vermella dels carlins. El meu avi i el seu germà entre ells. Per comprendre millor aquesta decisió, recomano la lectura del primer capítol del llibre *La darrera carlinada*, de Marian Vayreda.

No tinc cap coneixement, i ho lamento, de les facècies afortunades o no en les quals els dos germans es trobaren involucrats en el transcurs dels fets bèl·lics, ja que la meua mare i els seus germans no n'explicaren mai res. Crec que no les comentaven perquè no les sabien. Quan tingueren ús de raó per entendre-ho, ja havien passat més de vint anys dels fets i l'avi no ho devia considerar oportú. Tan sols sabien i explicaven que, al final de la guerra, els dos germans marxaren exiliats a Suïssa. I anaren a aquest país, com molts altres exiliats de la contesa, simplement perquè en aquell temps la moneda espanyola era més forta que l'helvètica. I a la pobra Suïssa del moment s'hi podien aprendre dos oficis: rellotger o xocolater. Tots dos germans escolliren el primer i, de tornada al nostre país, el meu avi obrí una rellotgeria a la plaça Major d'Olot i el seu germà a Ripoll, que els seus descendents mantingueren fins fa pocs anys. Una vegada assentat, el meu avi es casà en primeres núpcies amb l'Emília Oller, l'any 1886, i del matrimoni nasqué una nena, la Concepció. Enviudà i el 1894 es casà en segones núpcies amb l'Amàlia Camps, la meua àvia. Amb ella tingué l'Emília, que maridà amb el pintor Pere Gussinyé; la Josefina, la meua mare, i el polifacètic Josep Maria, creador de l'Arxiu Dou, col·leccionista, fotògraf, dibuixant, excursionista... Li admiro els cartells.

En la vivència d'aquest mes m'han influït, quasi sense voler, uns records familiars que segurament tinguin un interès nul per als possibles i soferts lectors. Perdoneu, i prometo no tornar-hi. Però és que avui he vist pel carrer un avi amb el seu net que anaven molt feliços i xirois. He sentit nostàlgia de l'avi i ho havia d'explicar.

ME'N RECORDO / 73

Recordo que quan vaig entrar al cineclub no entenia gaire de cinema i que, al cap dels anys, tampoc és que la cosa hagi millorat. Recordo que segueixo sense entendre un home que, quan projectàvem el cineclub al Teatre Principal d'Olot, quasi sempre s'aixecava als deu minuts de pel·lícula, marxava i deixava que la porta piqués i repiqués sorollosament. Recordo quins llibres m'enduria de casa si es calés foc, però em costa recordar de què van la majoria. Recordo un dia d'agost a la desapareguda Llibreria Castro del carrer Aribau, a Barcelona, i, un altre dia, sentir-me identificat quan una llibretera parlava amb un client d'un individu que resultava ser un comprador compulsiu de llibres. Recordo haver negociat durant tres dies amb un llibreter de Madrid per un llibre molt buscat de Jean Jaurès que ara compraria a la primera, i com em volia ensarronar un

vell llibreter del Rastro. Però recordo, també, que és un plaer quan em deixo enredar per l'Eva i en Marcel quan baixem a Girona. Recordo haver anat tres vegades al concurs de triples que es feia al torneig popular de bàsquet de la ciutat d'Olot i, en aquestes tres vegades, no fer ni una cistella. Recordo que no voldria jugar en un torneig com aquell una altra vegada, però sí tornar a jugar amb en Toni, en Faust, en Jaume, en Vicenç i en Jesús. Recordo quins amics m'ajudarien i quins no. Recordo una vegada que no em vaig disculpar quan ho havia d'haver fet, però també d'altres ocasions que van callar quan m'havien de demanar perdó. Recordo que en Quim Masoliver em deia que quan poses un *però* en una frase tot el que hi ha abans no significa res. Recordo despertar-me un dissabte de primavera a Calonge i tenir la sensació que havia perdut qualsevol ma-

leta emocional, que no importava ni el passat ni el que havia de venir, que no tenia ni agenda pendent ni preocupacions. I recordo que això no ho he tornat a sentir mai d'aquella manera. Recordo l'olor d'algunes noies, d'un llibre acabat de comprar, del farratge tallat als camps del meu padrí, de les roselles, l'olor de la vergonya i de l'eufòria. Però també crec que les olors no les puc recordar si no les torno a sentir i que el record és un refugi de desitjos, temors i esperances, que la nostàlgia i la memòria tenen molt d'impostura i que les construïm com més ens convé, que algunes vides tenen molt de relat i que sovint la vida és la gestió dels fracassos. El que no recordo és quants caràcters havia de tenir aquest escrit ni de què havia d'anar, però sí el maleït moment en què me'l van encarregar.

JEP COSTA